

Сучасна театральна освіта в Україні дедалі частіше включає практичні формати, які дозволяють майбутнім режисурам та акторам брати участь у театральних лабораторіях, майстер-класах і проектах як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Такі формати надають студентам мистецьких вишів змогу не просто опанувати техніку або теорію сценічного мистецтва, а й відчувати себе частиною глобального мистецького процесу, порівнювати власний досвід із досвідом закордонних шкіл, створювати культурний продукт, здатний конкурувати з творчими проектами міжнародних навчальних закладів культури і мистецтв.

Прикладом є діяльність Національної спілки театральних діячів України, яка реалізовує навчальні мистецькі програми через резиденції, інтенсивні школи і тренінги, надає студентам різних країн можливість спільної творчості, обміну ідеями, роботи над масштабними музичними та театральними формами, що часто виходять за межі традиційного драматичного театру.

Отже, розвиток національного театального мистецтва України відбувається на сучасній основі, де спадщина поєднується з пошуками нових генерацій режисерів, які використовують у своїй творчості сучасний досвід світової сцени. У цьому виявляється особлива сила українського театру: здатність зберігати власну ідентичність у діалозі зі світовим мистецьким простором. Глобалізація для української сцени стає не загрозою, а викликом, що стимулює творчі експерименти, збагачення традицій та формування нових мистецьких практик.

Таким чином, українська театральна школа у ХХІ ст. утверджується як динамічна система, де традиція не є консервацією минулого, а стає підґрунтям для оновлення та активної присутності у світовому культурному діалозі.

А. Кікот

МЕТАФОРА В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЕТИЧНОМУ ТЕАТРІ

A. Kikot

METAPHOR AT THE UKRAINIAN POETIC THEATRE

Тема метафори в українському поетичному театрі є однією з центральних, оскільки вона відіграє важливу роль у створенні унікального світу образів, емоцій та почуттів. Висловлення людських почуттів відбувається через призму образів, символів, алегорій, алюзій тощо, при цьому реалістична взаємодія вербального і фізичного майже відсутня. Значення метафори в театрі настільки важливе, що виникає поняття «театр метафори», або «метафоричний театр».

Перекладання метафори на театральну мову полягає у створенні художнього образу, поетизації почуттів, поглибленні філософської думки. Метафорарозрахована на асоціативне сприйняття глядачем, який відчуває емоційний, чуттєвий ефект. Для цього необхідно розуміти підґрунтя метафори та приховані порівняння, які в ній закладені. Наприклад, у Г. Сковороди: «... дім, як вулик, гуде від гуляк», «... совість, як чистий криштал», «розпусти свої вітрила, розуму широкі крила» тощо.

Український поетичний театр — це особливий напрям у мистецтві, де метафора і поетичне мислення є головними засобами сценічної дії. Його основою став національний Театр корифеїв з його етнонаціональною спадщиною, сакральністю, міфологічністю та філософською українською думкою. Яскраві

приклади багатозначної динамічної метафори на сцені знаходимо також у театрі Леся Курбаса.

У поетичному театрі саме слово посідає одне з головних місць у засобах виразності та дії в цілому. Це здебільшого віршована мова, що характеризується ритмічністю і структурованою впорядкованістю. У ній присутня постійна емоційно забарвлена інтонація. Особливість українського мовлення проявляється в мелодійності, естетиці (концепція краси, прекрасне та досконале) та традиційності. В основі образної системи міститься інтелектуальний або світоглядний конфлікт між ідеалом і реальністю, між світом мрій, творчості та світом побутовим, приземленим, навіть ганебним. Тобто, є висока філософська ідея, яка розкривається серед паралельних сюжетних ліній.

Здавалося б, український поетичний театр уже пережив свій розквіт, але нині повертається зацікавленість ним, про що свідчать численні постановки у поетичному театральному напрямі, які часто стають яскравою подією в театральному і культурному житті в цілому. Наприклад, Національний центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса в Києві є важливим майданчиком для експериментів і пошуку нових форм, в тому числі в напрямі поетичного театру.

Подією в культурному житті Львова стала вистава «Лісова пісня» за мотивами п'єси Лесі Українки в Академічному театрі ім. Леся Курбаса. Це постмодерна вистава, жанр якої режисер Андрій Приходько визначив як «вертеп у трьох колядах».

Світоглядний конфлікт проявляється в метафоричній дихотомії: свобода — побут, кохання — зрада, надія — відчай, вічність — порожнечка. Цікаво, що у виставі лунала музика самої Лесі Українки, яку вона надала в кінці своєї драми-феєрії.

Загальновідомо, що Леся Українка є найяскравішою представницею українського поетичного театру. Річ не тільки і не стільки в жанровому різноманітті її творів, особливий віршованій чи ритмізованій мові, а більшою мірою у світоглядній позиції самої авторки. Не дивно, що за останні п'ять років «Лісову пісню» поставили багато українських театрів, зокрема: Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка у Києві, Національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької у Львові, Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр (прем'єра відбулася у 2025 р.), «Золотий театр» у Києві. Навіть в Канаді було поставлено «Лісову пісню» в українському драматичному театрі «Заграва».

Популярність саме цього твору Лесі Українки визначається в наближенні глибоких філософських смислів до сучасного глядача. Оригінальність сценічного відтворення, яскравість художнього образу, використання метафор здатні нагадати глядачеві, що на противагу прагматичному світові існують вічні поняття краси, кохання, життєдайної сили, які оновлюють світ, роблять його досконалішим.

Отже, для українського поетичного театру характерним є поєднання глибокої емоційності, метафоричності, символізму та звернення до національної культури з її традиціями, звичаями, ритуалами, фольклором, міфами та легендами. Через поезію за допомогою художньо-виразних засобів театру досліджуються питання національної ідентичності та культурної спадщини, актуальність яких важко переоцінити в наш час.